

การพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนและพื้นที่สร้างสรรค์ของชุมชนผู้ประกอบการ
โอ่งมังกรราชบุรี*

DEVELOPMENT OF A CIRCULAR ECONOMY AND CREATIVE SPACES FOR
THE RATCHABURI DRAGON JAR ENTREPRENEURS COMMUNITY

สมชาย ชูเมือง

Somchai Chumuang

พระครูปลัดสุวิทย์ อุกฤษโศก

Phrakru palad Suruvut Ukitchock

พระมหาพิพัฒพงศ์ วงษ์ชาลี

Phramaha Phaiphatphong Wongchalee

มนตรี วรภัทรทรัพย์

Montree Woraphattthap

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Ratchaburi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: cm.chai18@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน 2) เพื่อพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี เป็นวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม จำนวนประชากร 22 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ จำนวนประชากร 12 คน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวนประชากร 60 คน โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปผลการวิจัยจัดทำข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่เพื่อเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง การประยุกต์ใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนกับภูมิปัญญาที่เป็นทุนความรู้ดั้งเดิมในการผลิตโอ่งมังกรราชบุรีตามแนวคิด 3R คือ Reduce การใช้ทรัพยากรดินอย่างคุ้มค่า โดยนำดินจากโอ่งที่มีการชำรุดในกระบวนการผลิตแต่ยังไม่เผา สามารถนำโอ่งเหล่านั้นไปเข้ากระบวนการหมักดินใหม่ และนำเข้าสู่กระบวนการผลิตตามลำดับได้อีก Reuse โอ่งมังกรราชบุรีที่ผ่านกระบวนการเผาแล้ว หากไม่สมบูรณ์ จะถูกขายเป็นของคุณภาพต่ำ หรือซ่อมแซมหรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น กระถางบอนไซ โต๊ะ เก้าอี้ ที่นอนสุนัข แมว กระถางต้นไม้สวย และอื่นๆ Recycle วัตถุดิบที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ผลิตใหม่ได้ สามารถนำไปรีไซเคิลในรูปแบบอื่น เช่น บดให้ละเอียดใช้ผสมกับดินปลูกต้นไม้ หรือถมที่ดิน การ

* Received 24 October 2025; Revised 7 December 2025; Accepted 11 December 2025

พัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ มีความเข้าใจบริบทของโอ่งมังกรราชบุรี เพื่อรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมและเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยให้เกิดการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่ให้หันมาสนใจ โดยพัฒนาให้เป็น 1.พื้นที่ทางกายภาพ 2.พื้นที่ทางความคิด 3.พื้นที่ทางสังคม 4.พื้นที่ทางสื่อ

คำสำคัญ: การพัฒนา, เศรษฐกิจหมุนเวียน, พื้นที่สร้างสรรค์, ชุมชนผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี

Abstract

Development of a Circular Economy in overall, an average, was at the moderate level. To apply by using the Development of a Circular Economy with local wisdom as the traditional capital for producing the Ratchaburi Dragon Jar accordance with 3R , namely, Reduce to use the valued soil resource by taking the ruined jar to producing process but not burning and can lead to soil reproducing process, and can lead to producing process again. Reuse, the Ratchaburi Dragon Jar that used to burning process, if imperfect and then to sell as the low-quality products or repair or improve the new products such as Ponsai Pot or Log Pot, table , beds for dog, cat , beautiful log pot and others. Recycle, raw materials that can not reproduce , then can recycle in the other forms such as smashing to mix with the soil for tree planting or land filling. To develop the creative spaces for learning and understanding the content of the Ratchaburi Dragon Jar for keeping the local wisdom and learning the modern arts to provoke the creativity of new generation people to interest by developing as follows 1. Physical Space , 2. Conceptual Space, 3. Social Space ,4. Media Space.

Keywords: Development, Circular Economy, Creative Spaces, Ratchaburi Dragon Jar Entrepreneurs Community.

บทนำ

โอ่งมังกรราชบุรี ได้ชื่อว่าเป็นภูมิปัญญา 3 แผ่นดิน เป็นหัตถกรรมพื้นฐานของจังหวัดราชบุรีที่แสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ดังหลักฐานเชิงประจักษ์จากส่วนหนึ่งของคำขวัญประจำจังหวัด ความว่า “..... เมืองโอ่งมังกร” ด้วยเหตุที่เครื่องเคลือบดินเผาโอ่งมังกรราชบุรี มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีวิวัฒนาการมาหลายช่วงอายุ เกิดจากภูมิปัญญาที่ตกทอดจากบรรพบุรุษ ผ่านประสบการณ์จรรงอยู่และมีความก้าวหน้าพัฒนาได้จนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น แม้ปัจจุบันจะมีการสร้างวัสดุเลียนแบบประเภทผลิตภัณฑ์พลาสติก ฯลฯ แต่ไม่สามารถที่จะทำให้เกิดคุณค่าทางจิตใจได้ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันชุมชนผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรีจำนวนมากยังคงประสบปัญหาการสูญเสียทรัพยากรหรือวัตถุดิบในกระบวนการผลิตจำนวนมาก ทั้งในส่วนของเตรียมเนื้อดิน การขึ้นรูป ตลอดจนการเผาและก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ในปัจจุบันชุมชนผู้ประกอบการมีการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาท้องถิ่นของโอ่งมังกร อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี การวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีการเปลี่ยนแปลง แบ่งเป็น 3 ยุค คือ ยุคภูมิปัญญาดั้งเดิม ยุคภูมิปัญญาใหม่ และยุคภูมิปัญญาสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลงของภูมิปัญญาในแต่ละยุคนั้น แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาของโอ่งมังกรซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนที่เปลี่ยนบทบาทตามสภาพของสังคมและเศรษฐกิจ จากนั้นพัฒนาปรับปรุงมาเป็นงานเซรามิก เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย จนสามารถเป็นสินค้าส่งออกไปต่างประเทศได้ระยะเวลาหนึ่ง และพัฒนามาเป็นงานศิลปะร่วมสมัยของชุมชน จากผู้นำด้านงานศิลปะ คนในชุมชนมีส่วนร่วมช่วยกันสร้างชุมชนให้เกิดเป็นเมืองสร้างสรรค์ในฐานะเมืองแห่งศิลปะ จากทุนภูมิปัญญาทุนวัฒนธรรมของท้องถิ่นดั้งเดิม ส่งผลให้ชุมชนพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวในเชิงสร้างสรรค์ด้วยงานศิลปะร่วมสมัย ส่งเสริมภาพลักษณ์และอัตลักษณ์ที่สะท้อนตัวตนของชุมชนได้อย่างชัดเจน อีกทั้งสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนในระยะยาว ด้วยภูมิปัญญาของชุมชนที่มีคุณค่า เพื่อสร้างประโยชน์ให้กันชุมชนต่อไปในอนาคต (จริญญาพร สวณภานุสรณ์, 2561) ดังนั้น จากการเปลี่ยนแปลง 3 ยุค สรุปได้ว่า ยุคภูมิปัญญาดั้งเดิม ผลิตโอ่งมังกร ยุคภูมิปัญญาใหม่ ผลิตภัณฑ์เซรามิก และยุคภูมิปัญญาสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ เหตุนี้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสามารถของคนในชุมชนและสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนได้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจให้ยั่งยืนสืบไป

เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เป็นกรอบแนวคิดที่มุ่งใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ผ่านการออกแบบการผลิต และการบริโภคที่ลดการเกิดของเสียให้เหลือน้อยที่สุด โดยยังคงสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนความรู้ดั้งเดิม เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการผลิตให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทั้งนี้ สหภาพยุโรปได้ดำเนินการมาตรการสำคัญผ่าน 2018 Circular Economy Action Package ซึ่งเน้นการลดขยะพลาสติก ลดการฝังกลบ และเพิ่มอัตราการรีไซเคิล สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มที่ภาครัฐและภาคธุรกิจทั่วโลกให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจแบบวงรอบอันเป็นฐานสนับสนุนการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน โดยเน้นการเลือกใช้วัสดุ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการประยุกต์นวัตกรรมตลอดวงจรชีวิตสินค้า เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและลดมลพิษในทุกขั้นตอน (พัทธิธรา วงศราวิทย์, 2561)

เมื่อภาคอุตสาหกรรมครัวเรือนสามารถพัฒนาระดับให้มีการผลิตตามแนวเศรษฐกิจหมุนเวียน รวมทั้งมีการบริโภค การจัดการของเสีย และการนำของเสียมาเป็นวัตถุดิบทุติยภูมิที่เกิดผลเป็นรูปธรรม ก็ย่อมส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมไทยในระดับประเทศมีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น และเป็นอีกหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่จะผลักดันประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป และเมื่อหน่วยระดับจุลภาคได้รับประโยชน์ หน่วยระดับมหภาคก็ย่อมได้รับผลในเชิงบวกด้วย จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยพึ่งพาทรัพยากรน้อยลง ทำให้มีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในระดับประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, 2563) นอกจากนี้ การใช้ทรัพยากรส่วนเสียกลับเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ จะส่งผลดีโดยตรงต่อความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ อีกทั้ง ยังส่งผลต่ออุตสาหกรรมจัดการขยะ และสุดท้าย ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับทุกหน่วยของสังคมจนถึงในระดับภาพรวมของประเทศ ย่อมจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทโลกตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ประชาคมโลกร่วมกันกำหนดไว้ในที่สุด นั่นเอง

พื้นที่ของจังหวัดราชบุรี มีวัตถุดิบกำเนิดดิน ที่มีธรณีสัณฐานเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood Plains) ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มอยู่สองฟากฝั่งของแม่น้ำแม่กลอง เกิดจากการทับถมของตะกอนที่มีอายุน้อยจากแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งพบในบริเวณอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม และอำเภอเมืองราชบุรี ดินชุดนี้เรียกว่า ดินชุดราชบุรี เป็นชุดดินที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการนำมาเป็นวัตถุดิบเครื่องปั้นดินเผา เพราะเป็นดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนใหม่ นั่นเอง คนในจังหวัดราชบุรี จึงมีอาชีพที่โดดเด่นและเป็นที่รู้จักมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน คือ อาชีพการผลิตและจำหน่ายโอ่งมังกรซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาชนิดเคลือบสีเถ้า เนื้อดินแกร่ง นับเป็นการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าเพื่อสร้างรายได้

เศรษฐกิจหมุนเวียนอยู่บนหลักการพื้นฐานของหลักการ 3R คือ ลดการใช้ นำกลับมาใช้ใหม่ ยืดอายุการใช้งาน และการนำมาใช้เพื่อเป็นวัตถุดิบเพื่อผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ (Reduce, Reuse, Recycle) เป็นเทคนิคในการช่วยลดของเสียจากการผลิต แนวคิด 3R เป็นพื้นฐานของแนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ประกอบไปด้วย Reduce คือ การลดของการสร้างของเสีย Reuse ยืดอายุการใช้งานจนกว่าทรัพยากรนั้นจะไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อีก โดยการใช้ซ้ำแล้วซ้ำอีกหลาย ๆ ครั้ง และ Recycle เป็นการนำทรัพยากรที่ผ่านการใช้แล้วไปผ่านกระบวนการผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ชิ้นใหม่ (Yoshida H., 2007) ดังกล่าวนี เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ตามหลัก 3 R จึงเป็นคำตอบของปัญหาข้างต้นได้เป็นอย่างดี โดยเริ่มต้นจากการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้มีศักยภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Eco-Efficiency) เกิดเป็นมาตรฐานในการพัฒนาสำหรับชุมชนผู้ประกอบการ และต่อยอดไปสู่การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของชุมชนผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี ตามเป้าหมายของการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ทางการเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวใหม่ มีการจัดอบรมตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ควบคู่กับการพัฒนาผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี และผู้สนใจที่มีพื้นที่แหล่งเรียนรู้และผลิตภัณฑ์จากระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนของชุมชนผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรีอีกด้วย

จากความสำคัญดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อ (1) พัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนของชุมชนผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี ด้วยการยกระดับทักษะ (Up-Skill) ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ปราศจากส่วนเหลือหรือของเสีย โดยไม่ขัดแย้งกับภูมิปัญญาที่เป็นทุนความรู้ดั้งเดิม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้มีศักยภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ(2) พัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของชุมชนผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี ตามเป้าหมายของการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ทางการเรียนรู้และการท่องเที่ยว สำหรับจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์จากระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนของชุมชนผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี และเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ดังกล่าวนี จึงจะสามารถแก้ไขปัญหา และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนของผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี
2. เพื่อพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนและพื้นที่สร้างสรรค์ของชุมชนผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีเชิงสำรวจ (Survey Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร (Population) ได้แก่ ผู้ประกอบการโอ่งราชบุรี จำนวน 22 คน (สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2562)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการโอ่งราชบุรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน (สมาคมเครื่องเคลือบดินเผาราชบุรี, 2554)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือแบบสอบถาม สร้างเสร็จขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) จากกลุ่มประชากรใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ได้ค่าของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.890 ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอขอความเห็นชอบคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองกับผู้ประกอบการในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 22 ชุด ได้กลับมาแค่ 15 ชุด ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ประชากรแบบเจาะจง จำนวน 12 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น แบบสัมภาษณ์ กระบวนการวิเคราะห์โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนของผู้ประกอบการโรงแม่สังเคราะห์

ตารางที่ 1 การพัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนของผู้ประกอบการโรงแม่สังเคราะห์

การพัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. Reduce (ลดการใช้)	4.93	0.097	มากที่สุด
2. Reuse (นำกลับมาใช้ใหม่)	2.12	0.327	น้อย
3. Recycle (การรีไซเคิล)	1.15	0.206	น้อยที่สุด
ภาพรวม	2.73	0.142	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนของผู้ประกอบการโรงแม่สังเคราะห์โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.73, S.D. = 0.142) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้าน Reduce (ลดการใช้) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.097) รองลงมาได้แก่ ด้าน Reuse (นำกลับมาใช้ใหม่) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.12, S.D. = 0.327) และมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้าน Recycle (การรีไซเคิล) อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 1.15, S.D. = 0.206) ตามลำดับ

การประยุกต์ใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนกับภูมิปัญญาที่เป็นทุนความรู้ดั้งเดิมในการผลิตโรงแม่สังเคราะห์เป็นแนวทางที่น่าสนใจและสามารถเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับการผลิต ตามแนวคิด 3R (Reduce, Reuse, Recycle) เป็นหลักการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างดีในการสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนสำหรับการผลิตโรงแม่สังเคราะห์ นี่คือการประยุกต์ใช้แต่ละแนวคิด:

Reduce (ลดการใช้) การใช้ทรัพยากรดินอย่างคุ้มค่า และการนำเศษดินที่เหลือจากการผลิตมาใช้ใหม่ หรือการใช้ดินเหนียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โรงแม่อาจมีการชำรุดในกระบวนการใด กระบวนการหนึ่ง ยังไม่ถึงกระบวนการเผา แต่ดินแข็งจะไม่สามารถนำมาบดเพื่อขึ้นรูปโรงแม่ได้ ก็ยังสามารถนำโรงแม่เหล่านั้นไปเข้ากระบวนการหมักดินใหม่ และนำเข้าสู่กระบวนการตามลำดับที่กล่าวมาแล้วต่อไปได้อีก

Reuse (การนำกลับมาใช้ใหม่) โรงแม่สังเคราะห์หลังจากเผาแล้ว อาจเกิดความเสียหายในกระบวนการผลิตเกิดขึ้น จะถูกขายเป็นเกรดต่ำลงมา หรือซ่อมแซม/ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้อยู่ในสภาพที่ดีและสามารถใช้งานได้อีกครั้ง ผู้ประกอบการสามารถผลิตตามความต้องการของผู้บริโภค โดยคิดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ เปลี่ยนจากโรงแม่สังเคราะห์ เป็นกระถางบอนไซ โต๊ะ เก้าอี้ ที่นอนสุนัข-แมว กระถางต้นไม้สวย และอื่นๆ

Recycle (การรีไซเคิล) วัสดุที่ผลิตโรงแม่สังเคราะห์ไม่สามารถนำกลับมาใช้ในการผลิตโรงแม่ใหม่สามารถนำไปรีไซเคิลในรูปแบบอื่น เช่น การทำเป็นวัตถุดิบสำหรับการผลิตสินค้าใหม่ โดยนำโรงแม่ไปบดให้ละเอียดให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ นิยมใช้ผสมกับดินปลูกต้นไม้ หรือถมที่ดิน เพราะดินก็จะกลับไปสู่สภาวะเดิมของมัน และยังช่วยน้ำได้อยู่ทำให้มีความเย็น ร่วงชวยทำให้ต้นไม้โตเร็ว

2. การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี

ตารางที่ 2 การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี

การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. พื้นที่ทางกายภาพ	3.56	0.499	มาก
2. พื้นที่ทางความคิด	2.93	0.491	ปานกลาง
3. พื้นที่ทางสังคม	4.04	0.415	มาก
4. พื้นที่ทางสื่อ	3.78	0.300	มาก
ภาพรวม	3.57	0.287	มาก

ผลการวิเคราะห์ระดับการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี โดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.287) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี ด้านพื้นที่ทางสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.415) รองลงมาได้แก่ ด้านพื้นที่สื่อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.300) ด้านพื้นที่ทางกายภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.499) และมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านพื้นที่ทางความคิด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.491) ตามลำดับ

1. พื้นที่ทางกายภาพ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1) พื้นที่เล่าประวัติ คือ การจัดแสดงประวัติความเป็นมาของโอ่งโดยใช้องค์ประกอบที่ให้ความสนุกสนาน เช่น ภาพเคลื่อนไหวหรือเทคโนโลยีเสมือนจริง (AR) ช่วยให้ผู้ชมรับรู้ว่ามีโอ่งไม่ใช่เพียงวัตถุโบราณ แต่เป็นสิ่งที่มีชีวิต และมีเรื่องราวที่น่าสนใจ ทั้งนี้ ควรออกแบบเนื้อหาและวิธีการนำเสนอให้เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เข้าชมแต่ละกลุ่ม

2) ปฏิบัติจริง คือ ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสมือปฏิบัติจริง ไม่เพียงแต่รับชมโอ่งในลักษณะนิทรรศการเท่านั้น แต่ควรเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองปั้น ลงสี และสร้างโอ่งด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) ที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ตรงและพัฒนาทักษะเชิงสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ

3) พื้นที่แสดงนวัตกรรม คือ ควรจัดให้มีพื้นที่แสดงผลงานนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับโอ่ง เช่น การออกแบบโอ่งในรูปแบบร่วมสมัย หรือการประยุกต์ใช้โอ่งในบริบทของชีวิตประจำวัน อาทิ การตกแต่งภายในบ้านหรือการใช้ในงานภูมิสถาปัตยกรรมและสวน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนาต่อยอดจากมรดกทางวัฒนธรรมสู่การใช้งานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตร่วมสมัย

2. พื้นที่ทางความคิด ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1) ศิลปินร่วมสมัยได้แสดงออก คือ ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของศิลปินในการพัฒนาผลงานศิลปะร่วมสมัยที่มีรากฐานจากท้องถิ่นเฉพาะ ตลอดจนการจัดนิทรรศการหมุนเวียน เพื่อเป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับศิลปะร่วมสมัย

2) เรียนรู้แบบบูรณาการ คือ ควรมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่บูรณาศิลปะ วิทยาศาสตร์ และ เศรษฐกิจ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการผลิตอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งส่งเสริมพื้นที่สร้างสรรค์ให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยทางความคิด ซึ่งเอื้อต่อการทดลอง พัฒนา และสร้างนวัตกรรมจากองค์ความรู้เดิมที่ติดกับรูปแบบดั้งเดิม

3) เด็กและเยาวชนเข้าฟรี คือ ควรส่งเสริมกิจกรรมเวิร์กช็อปสำหรับเด็กและเยาวชนในชุมชนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและเปิดพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ เช่น การเพ้นท์โอ่งในรูปแบบเฉพาะตน หรือการประยุกต์โอ่งเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ตอบสนองการใช้งานร่วมสมัย

3. พื้นที่ทางสังคม ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 1 ประการ คือ

พัฒนาช่างศิลป์ คือ ควรจัดเวิร์กช็อประยะสั้นด้านการเผาโอ่งและการลงเคลือบ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสายอาชีพด้านศิลปะและช่างฝีมือได้พัฒนาทักษะจากประสบการณ์ตรง เสริมความรู้จากห้องเรียน และยกระดับศักยภาพของช่างศิลป์ในชุมชน

4. พื้นที่ทางสื่อ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

1) คำบรรยายภาษาอังกฤษและจีน คือ ควรมีการจัดทำคำบรรยายภาษาอังกฤษและภาษาจีนควบคู่กับสื่อแบบอินเทอร์แอคทีฟ (Interactive Media) เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวและภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับโอ่งอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะสำหรับชาวต่างชาติที่ให้ความสนใจเรียนรู้ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมการเข้าถึงองค์ความรู้ท้องถิ่นในบริบทสากล

2) ศูนย์ข้อมูล คือ ควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลด้านโอ่งที่มีการจัดเก็บเอกสาร ภาพถ่าย และประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลสำหรับครู นักวิจัย และผู้สนใจในเชิงวิชาการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การประยุกต์ใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนกับภูมิปัญญาที่เป็นทุนความรู้ดั้งเดิมในการผลิตโอ่งมังกรราชบุรี เป็นแนวทางที่น่าสนใจและสามารถเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับการผลิต ตามแนวคิด 3R คือ Reduce : การใช้ทรัพยากรดินอย่างคุ้มค่า และการการนำเศษดินที่เหลือจากการผลิตมาใช้ใหม่ หรือการใช้ดินเหนียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม Reuse : โอ่งมังกรราชบุรีหลังจากเผาแล้ว อาจเกิดความเสียหายในกระบวนการผลิต จะถูกขายเป็นเกรดต่ำลงมา หรือซ่อมแซม/ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ตาม Order โดยสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ เปลี่ยนจากโอ่งมังกรใส่น้ำเปลี่ยนเป็น โต๊ะ เก้าอี้ ที่นอนสุนัข-แมว กระถางต้นไม้สวย และ Recycle : วัตถุดิบที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ในการผลิตโอ่งใหม่ นำไปรีไซเคิลในรูปแบบอื่น เช่น การทำเป็นวัตถุดิบ นำโอ่งไปบดให้ละเอียดให้มากเท่าที่ทำได้ นิยมใช้ผสมกับดินปลูกต้นไม้ หรือถมที่ดิน หรือทำอิฐบล็อก ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า แนวคิด 3R เป็นหลักการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีในการสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนสำหรับการผลิตโอ่งมังกรราชบุรี ผู้ประกอบการจะต้องปรับตัวให้เร็วต่อสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น สอดคล้องกับ กิตติภูมิ มีประดิษฐ์ การปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว

และรุนแรงของโลกในศตวรรษที่ 21 ทำให้ทุกประเทศต้องสร้างความอยู่รอดและมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการยกระดับคุณภาพชีวิตที่สืบพื้นฐานของการอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล หลายประเทศได้ออกนโยบายและกฎหมายเพื่อให้เกิดการดำเนินการเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างเป็นรูปธรรม ภาคธุรกิจและประชาสังคมไทยจึงมีความจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรการการค้าที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจหมุนเวียนของประชาคมโลก เศรษฐกิจหมุนเวียนจะเน้นเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยการใช้งานผลิตภัณฑ์เต็มวงจร มีการแปรสภาพเพื่อกลับมาใช้ใหม่และต้องออกแบบผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดของเสียน้อยที่สุด เมื่อประเทศไทยนำรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาปรับใช้ทุกภาคส่วนจะได้รับประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจนี้ หากภาครัฐ องค์กรภาคธุรกิจและภาคประชาชนให้ความร่วมมือและสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างเต็มที่ ประเทศไทยจะเดินหน้าสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สอดรับกับเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ในส่วนสังคมไทยจะได้รับผลกระทบเชิงบวกจากเศรษฐกิจหมุนเวียนทั้งในด้านความพึงพอใจและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้านตัวเลือกในการบริโภคและด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น นอกจากนี้ผู้บริโภคจะมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้นจากการที่ต้นทุนในการบริโภคสินค้าและบริการที่ลดลงอีกด้วย (กิตติภูมิ มีประดิษฐ์, 2565) สอดคล้องกับงานของ จีรนนท์ นาคสมทรง เศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความยั่งยืนในยุคสมัยที่โลกกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมและการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติจากการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกเศรษฐกิจหมุนเวียนให้ความสำคัญกับการหมุนเวียนเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและการลดของเสีย บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความเป็นมาของแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ความเชื่อมโยงที่มีต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งบทบาทของการบัญชีในฐานะผู้รวบรวมและจัดทำข้อมูลเพื่อติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาดังกล่าว (จีรนนท์ นาคสมทรง, 2563) สอดคล้องกับปัทมน พลรอง และคณะ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดในการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวกับกิจกรรมต่างๆ การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมแนวคิดในการใช้ทรัพยากรอย่างเพียงพอภายใต้หลักการ 3R ได้แก่ ลด ใช้ซ้ำ และรีไซเคิล พร้อมรักษาสวัสดิการสังคมและลดภัยคุกคามต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความมั่นคงอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การปรับตัวของผู้จัดงานถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความยั่งยืนในการจัดงาน ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องในโครงการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (ปัทมน พลรอง, 2565)

2. การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ เข้าใจบริบทของโอ่งมังกรราชบุรี เพื่อรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมและเรียนรู้ศิลปร่วมสมัยให้เกิดการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่หันมาสนใจภูมิปัญญาของชาวราชบุรี

1. พื้นที่ทางกายภาพ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ พื้นที่เล่าประวัติ ปฏิบัติจริง และเป็นพื้นที่แสดงนวัตกรรม
2. พื้นที่ทางความคิด ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ศิลปินร่วมสมัยได้แสดงออก เรียนรู้แบบบูรณาการ และเด็กและเยาวชนเข้าฟรี
3. พื้นที่ทางสังคม ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 1 ประการ คือ พัฒนาช่างศิลป์
4. พื้นที่ทางสื่อ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 2 ประการ คือ คำบรรยายภาษาอังกฤษและจีน และมีศูนย์ข้อมูล ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า พื้นที่สร้างสรรค์ควรเป็นพื้นที่ที่สามารถให้ความรู้ ความเข้าใจ และถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิม เป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าที่หาที่สุดมิได้และเป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์ตามมา สอดคล้องกับ

กำธร แจ่มจำรัส, นันทนิต เอิบอิม, ญาณิศา พวนโพธิ์, ฤดี เสริมชยุท การยกระดับและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของสถานที่ท่องเที่ยว สัมผัสเสน่ห์วิถีชีวิตเมืองเก่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลปรากฏว่า; 1) สินค้าของที่ระลึกโดดเด่นมี 4 ประเภท ได้แก่ อาหาร เครื่องใช้และเครื่องประดับ เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม และสมุนไพร 1) พฤติกรรมการซื้อของที่ระลึก นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าโดยพิจารณาจากคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น คุณค่าทางศิลปะ และความสวยงามตามลำดับ 3) มีการอัพเกรดและเพิ่มมูลค่าของที่ระลึก ซึ่งก็คือปลาการ์ฟ เป็นเอกลักษณ์ของพระนครศรีอยุธยา มันถูกนำเสนอเข้าสู่กระบวนการสร้างแนวความคิดโดยเน้นที่คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ มีการศึกษาตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ควบคู่ไปกับการพัฒนา SFUPC Model จนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ 5 รายการ ได้แก่ 1) เครื่องดับกลิ่นปลาแบบไทย 2) มือถือปลาแบบไทยสำหรับตกแต่ง 3) โคมไฟปลาแบบไทย 4) ผ้าไทยลายปลาการ์ฟ และ 5) ถุงผ้าลายปลาการ์ฟ (กำธร แจ่มจำรัส, 2565) สอดคล้องกับ ชัตติพงษ์ ดั่งสำราญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย ผลการวิจัยพบว่าการออกแบบพื้นที่ ที่ทำให้ผู้ใช้พื้นที่เกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยนำปัญหาและพฤติกรรมจากผู้พื้นที่มาทำการออกแบบเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ (ชัตติพงษ์ ดั่งสำราญ, 2562) สอดคล้องกับอาหาหมัด มามะ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์กลุ่มเยาวชน ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ด้วยกิจกรรมจิตอาสา ผลการวิจัยพบว่าการออกแบบการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์พื้นที่เรียนรู้และออกแบบแนวทางกิจกรรมจิตอาสาที่มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชนที่กลุ่มเยาวชนต้องพัฒนา คือการจัดการขยะในชุมชนซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเกิดจากการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ชุมชนอย่างง่าย คือต้นไม้ชุมชนวิเคราะห์ปัญหา และพื้นที่ดังกล่าวสามารถทำกิจกรรมนันทนาการ อันร่วมด้วยและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนทำให้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกันกันอย่างสร้างสรรค์ นำไปสู่การเกิดกลไกการขับเคลื่อนในระดับนโยบายแนวทางการกระบวนการให้เป็นรูปธรรมภายในชุมชน (อาหาหมัด มามะ และคณะ, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนและพื้นที่สร้างสรรค์ของชุมชนผู้ประกอบการโอ่งมังกรราชบุรี ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ดังนี้

การพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนของผู้ประกอบการโอ่งราชบุรี

การประยุกต์ใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนกับภูมิปัญญาที่เป็นทุนความรู้ดั้งเดิมในการผลิตโอ่งมังกรราชบุรี เป็นแนวทางที่น่าสนใจและสามารถเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับการผลิต ตามแนวคิด 3R (Reduce, Reuse, Recycle) เป็นหลักการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างดีในการสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนสำหรับการผลิตโอ่งมังกรราชบุรี นี่คือการประยุกต์ใช้แต่ละแนวคิด:

Reduce (ลดการใช้)

การนำวัตถุดิบกลับมาใช้ใหม่ : การใช้ทรัพยากรดินอย่างคุ้มค่า และการการนำเศษดินที่เหลือจากการผลิตมาใช้ใหม่ หรือการใช้ดินเหนียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โอ่งอาจมีการชำรุดในกระบวนการใด กระบวนการหนึ่ง ยังไม่ถึงกระบวนการเผา แต่ดินแข็งจะไม่สามารถนำมาขึ้นรูปโอ่งได้ ก็ยังสามารถนำโอ่งเหล่านั้นไปเข้ากระบวนการหมักดินใหม่ และนำเข้าสู่กระบวนการตามลำดับที่กล่าวมาแล้วต่อไปได้อีก

การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ประหยัดวัตถุดิบ : ออกแบบโอ่งมังกรให้มีน้ำหนักเบาและใช้วัตถุดิบน้อยลง โดยใช้เศษดินที่มีใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ยังคงคุณภาพและความสวยงาม เช่น ของที่ระลึก ของตกแต่งบ้าน หรือโต๊ะทำงาน เป็นต้น

Reuse (การนำกลับมาใช้ใหม่)

การซ่อมแซมและการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ : โองมั่งกรราชบุรีหลังจากเผาแล้ว อาจเกิดความเสียหายในกระบวนการผลิตเกิดขึ้น จะถูกขายเป็นเกรดต่ำลงมา หรือซ่อมแซม/ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้อยู่ในสภาพที่ดีและสามารถใช้งานได้อีกครั้ง ผู้ประกอบการสามารถผลิตตาม Order โดยสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ เปลี่ยนจากโองมั่งกรใส่น้ำ เปลี่ยนเป็น โตะ แก้ว ที่นอนสุนัข-แมว กระถางต้นไม้สวยๆ และอื่นๆ

Recycle (การรีไซเคิล)

การรีไซเคิลวัตถุดิบที่ใช้แล้ว: วัตถุดิบที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ในการผลิตโองใหม่สามารถนำไปรีไซเคิลในรูปแบบอื่น เช่น การทำเป็นวัตถุดิบสำหรับการผลิตสินค้าใหม่ โดยนำโองไปบดให้ละเอียดให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ นิยมใช้ผสมกับดินปลูกต้นไม้ หรือถมที่ดิน หรือทำอิฐบล็อก เพราะดินก็จะกลับไปสู่สถานะเดิมของมัน และยังซึบน้ำได้อยู่ทำให้มีความเย็น ร่วงซุยทำให้ต้นไม้โตเร็ว

การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ของผู้ประกอบการโองมั่งกรราชบุรี

การเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจบริบทของโองมั่งกรราชบุรี เพื่อรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมและเรียนรู้ศิลปร่วมสมัยให้เกิดการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่หันมาสนใจภูมิปัญญาของชาวราชบุรี ดังมีการสร้างพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. พื้นที่ทางกายภาพ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1) พื้นที่เล่าประวัติ คือ การจัดแสดงประวัติความเป็นมาของโองโดยใช้องค์ประกอบที่ให้ความสนุกสนาน เช่น ภาพเคลื่อนไหวหรือเทคโนโลยีเสมือนจริง (AR) ช่วยให้ผู้ชมรับรู้ถึงโองไม่ใช่เพียงวัตถุโบราณ แต่เป็นสิ่งที่มีชีวิตและมีเรื่องราวที่น่าสนใจ ทั้งนี้ ควรออกแบบเนื้อหาและวิธีการนำเสนอให้เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เข้าชมแต่ละกลุ่ม

2) ปฏิบัติจริง คือ ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติจริง ไม่เพียงแต่รับชมโองในลักษณะนิทรรศการเท่านั้น แต่ควรเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองปั้น ลงสี และสร้างโองด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) ที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ตรงและพัฒนาทักษะเชิงสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ

3) พื้นที่แสดงนวัตกรรม คือ ควรจัดให้มีพื้นที่แสดงผลงานนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับโอง เช่น การออกแบบโองในรูปแบบร่วมสมัย หรือการประยุกต์ใช้โองในบริบทของชีวิตประจำวัน อาทิ การตกแต่งภายในบ้านหรือการใช้ในงานภูมิสถาปัตย์และสวน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนาต่อยอดจากมรดกทางวัฒนธรรมสู่การใช้งานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตร่วมสมัย

2. พื้นที่ทางความคิด ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1) ศิลปินร่วมสมัยได้แสดงออก คือ ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของศิลปินในการพัฒนาผลงานศิลปะร่วมสมัยที่มีรากฐานจากโองดินเผา ตลอดจนการจัดนิทรรศการหมุนเวียน เพื่อเป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับศิลปะร่วมสมัย

2) เรียนรู้แบบบูรณาการ คือ ควรมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่บูรณาศิลปะ วิทยาศาสตร์ และ เศรษฐกิจ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการผลิตอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งส่งเสริมพื้นที่สร้างสรรค์ให้เป็นพื้นที่ ปลอดภัยทางความคิด ซึ่งเอื้อต่อการทดลอง พัฒนา และสร้างนวัตกรรมจากองค์โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบดั้งเดิม

3) เด็กและเยาวชนเข้าฟรี คือ ควรส่งเสริมกิจกรรมเวิร์กช็อปสำหรับเด็กและเยาวชนในชุมชนโดยไม่เสีย ค่าใช้จ่าย เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและเปิดพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ เช่น การเพ้นท์โอ่งในรูปแบบเฉพาะตน หรือการประยุกต์โอ่งเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ตอบสนองการใช้งานร่วมสมัย

3. พื้นที่ทางสังคม ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 1 ประการ คือ

พัฒนาช่างศิลป์ คือ ควรจัดเวิร์กช็อประยะสั้นด้านการเผาโอ่งและการลงเคลือบ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสาย อาชีวด้านศิลปะและช่างฝีมือได้พัฒนาทักษะจากประสบการณ์ตรง เสริมความรู้จากห้องเรียน และยกระดับ ศักยภาพของช่างศิลป์ในชุมชน

4. พื้นที่ทางสื่อ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

1) คำบรรยายภาษาอังกฤษและจีน คือ ควรมีการจัดทำคำบรรยายภาษาอังกฤษและภาษาจีนควบคู่กับสื่อ แบบอินเทอร์แอคทีฟ (Interactive Media) เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวและภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับโอ่งอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะสำหรับชาวต่างชาติที่ให้ความสนใจเรียนรู้ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมการเข้าถึงองค์ความรู้ท้องถิ่นในบริบท สาธารณ

2) ศูนย์ข้อมูล คือ ควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลด้านโอ่งที่มีการจัดเก็บเอกสาร ภาพถ่าย และประวัติศาสตร์อย่างเป็น ระบบ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลสำหรับครู นักวิจัย และผู้สนใจในเชิงวิชาการ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย 1) รัฐบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนผู้สนใจที่มีคิดสร้างสรรค์นำโอ่งมังกรราชบุรี ไปสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบอื่นๆ 2) รัฐบาลควรแก้ไขมลพิษทางอากาศ โดยภาพรวมไม่โยนความผิดมาให้ ผู้ประกอบการโอ่งเพียงฝ่ายเดียว 3) รัฐบาลควรส่งเสริมโอ่งมังกรราชบุรีให้เป็นสินค้าสร้างมูลค่าเพิ่มทางวัฒนธรรม ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 1) ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในการนำหลัก 3R ไปใช้เพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการ แก้ปัญหาดินขาดแคลน 2) ผู้ประกอบการควรสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ในการเรียนรู้เพื่อกระตุ้น และส่งเสริมให้ ประชาชนหันมาใช้โอ่งมังกรราชบุรี 3) ผู้ประกอบการควรมีพื้นที่สำหรับฝึกอบรมให้ช่างศิลป์หน้าใหม่ได้เข้าไป ทดลองงานเพื่อสร้างองค์ความรู้ไม่ให้สูญหาย และมีช่างฝีมือเพิ่มขึ้น ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1. ควรวิจัยเรื่องการสร้างศูนย์การเรียนรู้โอ่งราชบุรี เพื่อเป็นทางอีกช่องทางที่สามารถจะรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ได้ 2. ควรวิจัยเรื่อง การออกแบบโอ่งในรูปแบบร่วมสมัยและจัดแสดงนวัตกรรมโอ่งราชบุรี เพื่อพัฒนาช่างฝีมืออาชีพ 3. ควรวิจัยเรื่อง การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ทางกายภาพเพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มของผู้ประกอบการโอ่งราชบุรี

บรรณานุกรม

- กิตติภูมิ มีประดิษฐ์. (2565). การใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อพัฒนาประเทศชาติและสังคมไทย”. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 5 มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ประจำปี 2565. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ชัตติพงษ์ ดั่งสำราญ. (2562). การออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 4(2), 253-266.
- จิตรพล ชุมเกตุ, เกศศิริ เจริญวิศาล. ปัทมน พลรอง. การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวกับกิจกรรมต่างๆ. วารสารศิลปการจัดการ. 6(3), 1406-1422.
- จิรนนท์ นาคสมทรง. เศรษฐกิจหมุนเวียนหนทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และบทบาทของการบัญชี. วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 12(3), 157-172.
- จริญญาพร สวณภานุสรณ์ , ธนิต โตดิเทพย์. การเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาท้องถิ่นของโอ่งมังกรในอำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี. นครปฐม: วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, 9(2), 9-24.
- นันทนิต เอิบอิม, ญาณิศา พวนโพธิ์, ฤดี เสริมชยุท. กำจร แจ่มจำรัส.. การยกระดับและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของสถานที่ท่องเที่ยว สัมผัสเสน่ห์วิถีชีวิตเมืองเก่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วารสารศิลปการจัดการ, 6(3), 1585-1603.
- พัทธ์ธีรา วงศราวิทย์. (10 ตุลาคม 2561). ประชาชาติธุรกิจ . เข้าถึงได้จาก เศรษฐกิจหมุนเวียน: www.prachachat.net/columns/news-169313
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. (2562). การจัดทำคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สินค้าโอ่งมังกรราชบุรี, ภายใต้โครงการส่งเสริมและคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย ปีงบประมาณ พ.ศ.2562. ราชบุรี: กรมทรัพย์สินทางปัญญา.
- สมาคมเครื่องเคลือบดินเผาราชบุรี. (2554). โอ่งมังกรราชบุรี ภูมิปัญญาสามแผ่นดิน, ราชบุรี: บริษัทธรรมรักษการพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. (2563). แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.
- อาหาหมัด มามะ และคณะ. (2564). รูปแบบการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์กลุ่มเยาวชน ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี ด้วยกิจกรรมจิตอาสา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ปัตตานี: โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศูนย์วิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบจากเหตุความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้.
- Yoshida H. (2007). 3R Strategies for the Establishment of an International Sound Material-Cycle Society. Journal of Material Cycles and Waste Management, 101-111.